Säädösehdotusten vaikutusarvioiden toteutuminen – nykytila ja kehittämistarpeet

Kari Hämäläinen (VATT)

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto, 16.2.2021

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS
STATENS EKONOMISKA FORSKNINGSCENTRAL
GOVERNMENT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

Raportin kehittämissuositukset

1. Vaikutusarviointiohjeiden päivittäminen
    - Lyhyt yhteenveto säädösehdotukseen keskeisinä pidetyistä vaikutuksista
    - Alaraja vaikutusten mittaamiselle
    - Jälkiarvioinnin huomioiminen säädösvalmistelussa
2. Tiedonhallinnan vahvistaminen
    - Laajemmat valmistelukokoonpanot
    - Ulkopuolisen asiantuntemuksen tarpeen huomioiminen ja hyödyntäminen
    - Jälkiseurannan kehittäminen
3. Lainsäädännön arviointineuvoston aseman vahvistaminen
4. Ministeriöiden säädösjohtamisen parantaminen
5. Suurten hankkeiden valmisteluun panostaminen
    - Organisointi yli ministeriörajojen
    - Ennakollinen vaikutusarviointi
    - Vaikutusten jälkiseurannan organisointi

Ennakollinen vaikutusarviointi

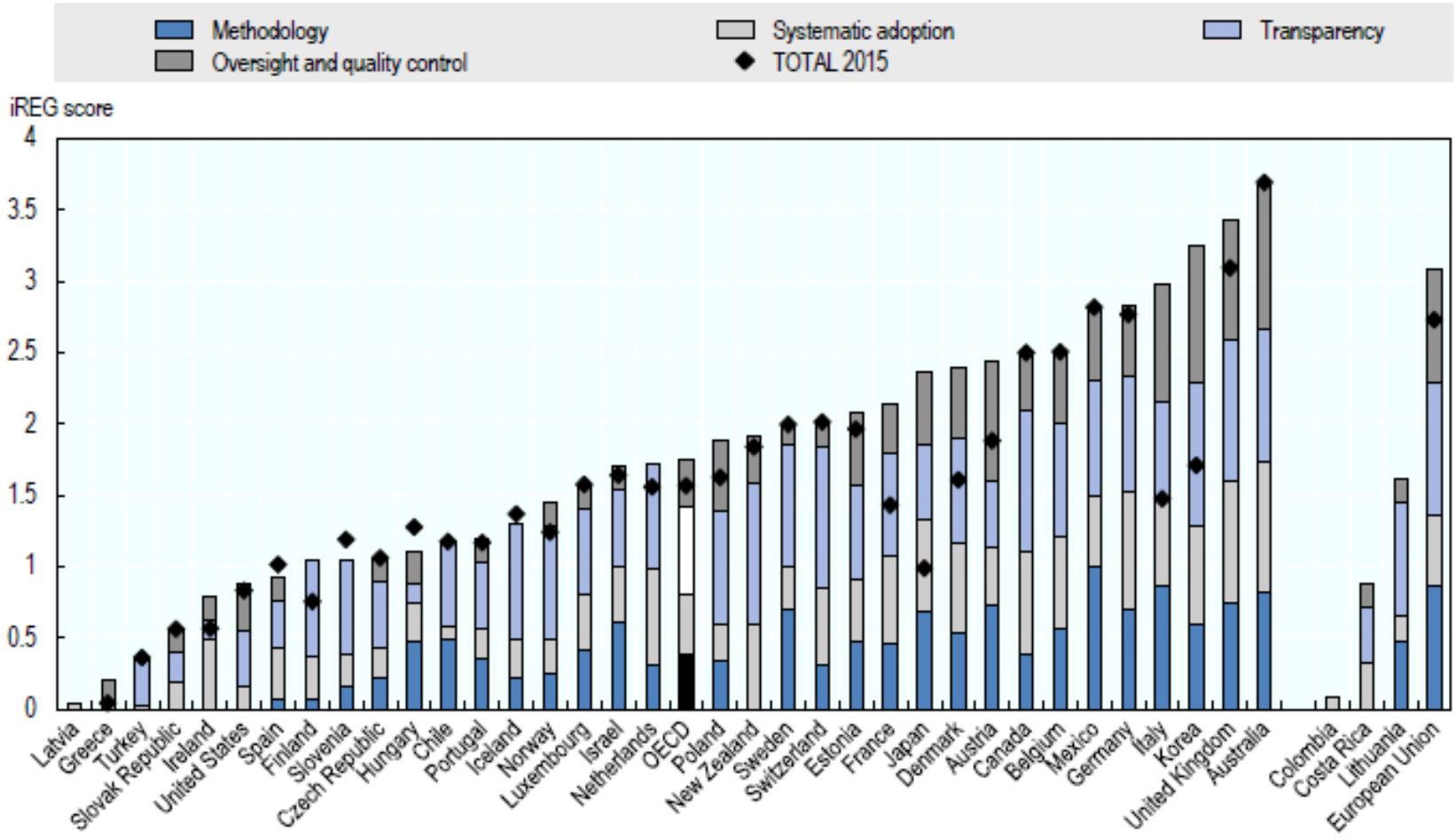
- Taloudellisten vaikutusten ennakointi säädösehdotuksissa on yleistä, mutta laadussa on paljon parannettavaa

- Miksi?
  - Säädösehdotuksissa epäselvyyttä ongelman luonteesta, tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi
  - Uskottavan kotimaisen tutkimustiedon puute

- Parannusehdotukset
  - Tavoitteista ja keskeisistä oletetuista vaikutuksista yhteenveto säädösehdotukseen
  - Uskottavan jälkiarvioinnin mahdollistavien vertailuryhmien pohdinta säädösehdotuksissa tulevia muutostarpeita varten
  - Pilotit ja vaiheittainen käyttöönotto

Jälkiarvioinnin tila

Figure 2.30. Composite indicators: *Ex post* evaluation for primary laws, 2018

Lähde: OECD Regulatory Policy Outlook 2018

Jälkiarvioinnin parantamisehdotuksia

- Uskottavan jälkiseurannan mahdollistaminen ja varmistaminen lainsäädäntöprosessin alkuvaiheessa
- Jälkiarvioinnit mahdollisimman laajasti julkisiksi ja avoimesti saataville
- Kustannus-hyötyanalyysin hyödyntäminen (varauksin)
  - Tunnistettava hyödyt ja kustannukset oikein
  - Niiden arvottaminen
  - Perusteltua vain, jos kustannukset ja hyödyt pohjautuvat uskottaviin arvioihin
- Vaikutusarvioinnin ulkoistamisen ongelmakohtien selvittäminen

”TEAS-hankkeiden käynnistäminen on aikaa vievää, ja vaatimus usean ministeriön tarpeita palvelevista laajahkoista selvityksistä ei palvele säädösvalmistelun usein tarkkaan rajattua tietotarvetta.”

Lopuksi

- Tärkein lainsäädännön vaikutusarvioiden laadun parantamiskeino on tuoda jälkikäteisarviointi osaksi lainvalmisteluprosessia

- Huolellisesti tehtynä vaatii ammattitaitoa ja laajaa yhteistyötä
  - Ei kannattane vaatia jokaisen säädösehdotuksen kohdalla
  - Säädösehdotusten valinnassa euromääräistä rajaa tuskin kannattaa hyödyntää

- Säädösehdotuksen selkeät tavoitteet ja yhteenveto keskeisistä odotetuista vaikutuksista, uskottava jälkiarviointisuunnitelma ja jälkiarvioinnin julkisuus tukevat vaikutusarvioinnin laatua sekä ex-ante että ex-post